

СЕКЦІЯ:
МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО: ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ, ВИКОНАВСЬКА
ТА ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Н. О. Рябуха

МУЗИКА ЯК МИСТЕЦТВО ЗВУКА: НОВІ ВИМІРИ ЗВУКОТВОРЧОСТІ

На зламі тисячоліть виникають нові форми репрезентації звукового образу світу, які представлені у мистецтві *sound art*. Експериментування зі звуковими інсталяціями, хоч воно є швидкоплинним, як і саме звучання, такі митці-експерименталісти (*sound artists*), як Дж. Кейдж, А. Руше (США), Р. Юліус, Р. Штеккер (Германія), Ф. Хес (Голландія), Судзуки Тєруо та Осуги Такєхіса (Японія) та ін., урізноманітнювали культурний ландшафт (*soundscape*) сучасності. Це створення «звукових карт» (за Р. Шефером) міста або місцевості, звукових картин, скульптур (звуковий скульптор Гаррі Бертойя, США, Білла Фонтана), арт-об'єктів, арт-видовищ тощо. Одномоментність, унікальність та швидкоплинність моменту часу імплікується у звукових інсталяціях японського митця Судзуки Тєруо, який намагався через звукові спостереження за навколишнім світом сконцентрувати увагу реципієнтів не лише на візуальному сприйнятті природного середовища, але й на «абсолютному», звукообразному уявленні космічних вібрацій. Експеримент відродив таким чином піфагорійську ідею злитості єдності світобудови, звучання космосу і відображення його у свідомості людини. Відтворений звуковий образ світу розкривається на різних рівнях звукомузичної рефлексії (фізіологічному, психоемоційному, семантичному, семіотичному, символічному й онтологічному). Мислення слухача, як і автора, «схоплює» образи і смисли, пов'язані з фізичними законами простору та часу, симетрії, звуку і числа, які актуалізують онтологічні основи буття.

Уживання позамузичних чинників у винайденні синтетичних звукокомплексів (симбіозу звука, світла і шуму), залученні аудіовізуальних методів репрезентації музичної композиції свідчать про вплив візуальних мистецтв (архітектури, кіно, театру) та електронної техніки на сферу композиторської творчості. Сконструйована відкрита форма «індивідуально-авторських новотворів» (за висловом Б. Сюї) репрезентує полілогічне трактування світу у звукових образах, імплікованих у звученнєвий простір.

Замислюючись над пошуками нових смислів і вимірів буття, філософи та соціологи Г. Андерс, Г. Беєм, В. Беньямін, Ф. Джейсон дійшли висновку, що в культурі здійснився «візуальний», «іконічний» зворот, який набув оформленості в різних сферах соціокультурної та художньої комунікації. Трансформація звукового світу музики свідчить про метаморфози у сфері мислення й сприйняття з перевагою умоглядного, метафізичного звуковідчуття дійсності. «Композитор набув можливості скласти не тільки музику, а й простір», – вважає В. Задерацький. Прагнення надати звучанню об'ємності, рухливості, всеохопності зумовлює новий образ реальності – багатовимірний, надприродний, трансцендентний.

Нова культура звука та пов'язана з нею звукова техніка, діапазон якої охоплює безліч звученнєвих типів (від декоративної віртуозності до відтворення космічної акустики), стала одним із найяскравіших феноменів сучасного

глобалізаційного світу. Як зазначив М. Маклюен, у західноєвропейській культурі ХХ ст. з новими технічними винаходами, появою електричних приладів та приборів людству поступово повертається втрачений із часів первісного «дописмового» суспільства «простір слуху», у якому аудіальне сприйняття світу мало першочергове значення у природі, на відміну від візуального. Посилення значення аудіального образу в медіакulturі пов'язане іконічним, «аудіальним зворотом», який відбувся в «звученевому соціумі» (І. Баранова). Тотальна аудіальна експансія в сучасному світі свідчить про те, що в суспільстві другої половини ХХ — початку ХХІ ст. відбулося зростання ролі аудіального типу світосприйняття, у межах якого стверджується репрезентативна функція звука як світомоделюючого механізму, що відображає багатоманітні процеси, які відбуваються в загальній еволюції природи та людини.

В. О. Гізолаєва-Юрченко

ВОКАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ВОКАЛЬНА ФОНОПЕДІЯ: ДО ПИТАННЯ ПРО ПЕРСПЕКТИВУ ВЗАЄМОДІЇ

Відомо, що вокальна педагогіка є галуззю знань, що вивчає природу співочого голосу, спеціалізується на використанні її можливостей в музично-виконавській практиці, а також це наука, присвячена навчанню й вихованню професійних співаків. Зазвичай у цій сфері практикують професійні вокалісти-педагоги.

На жаль, сучасна підготовка співаків і викладачів сольного співу в системі державної музичної освіти до теперішнього часу обмежується вузькими межами встановлених вокально-методичних стандартів так званої вокальної теорії «постановки співочого голосу», хоча праця із психології музично-виконавської діяльності, психології і фізіології, феноменології художньої творчості, індивідуально-психологічних особливостей творчої особистості та багатьох інших хвилюючих нині питань існує величезна кількість. Ці розвідки не затребувані, оскільки не прив'язані до поняття «вокал» і знаходяться в межах інших наукових галузей, таких як психологія, педагогіка, майстерність актора й режисура, психологія і педагогіка творчості, гендерна психологія, фонопедія. Саме про останню поговоримо детальніше.

Термін «фонопедія» (від грец. phone — звук, голос) вже давно негласно увійшов до сучасної педагогічної вокальної практики та має багато синонімів, наприклад фонічний метод, ортофонічна або фонічна ортопедія, голосова гімнастика. Всі ці поняття мають на увазі одне — виправлення дефектів голосу спеціальними, цілеспрямованими тренуваннями голосового апарату.

Вокальна фонопедія (вокально-фонопедична терапія) — це розділ педагогічної галузі (логопедії), що займається відновленням і профілактикою вокального голосу шляхом спеціальних педагогічних технік. Вокальний фонопедягог, на відміну від вокального педагога, працює з голосом, зіпсованим неправильними вокальними навантаженнями; спеціалізується на порушеннях голосу та пропонує способи його відновлення. Метою фонопедичних занять є голосова корекція спеціальними методико-професійними дихальними, мовними та вокальними вправами, основаними на природних законах голосоутворення та голосоведення.